

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Спеціальність 6.010201 Фізичне виховання
перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Київ – 2016

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
 ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
 КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ»
 Проректор
 з науково-методичної та
 навчальної роботи
 О. Б. Жильцов
 20 16 року

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

напрям
 Спеціальність 6.010201 Фізичне виховання

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
 Ідентифікаційний код 02136554
 Начальний відділ
 моніторингу якості освіти

Програма № 2670

(підпис) *[Signature]* (прізвище, ініціали)
 « » 20 16 р.

Київ – 2016

Структура програми типова. Години відповідають робочому навчальному плану.

Заступник директора Педагогічного інституту з навчальної роботи

 Машовець М.

Робоча програма «Історія педагогіки» для студентів галузі знань 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини, спеціальності 6.010201 Фізичне виховання, 2016 року – 30 с.

Розробник:

Терентьєва Наталія Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент.

Укладач:

Леонтєва Інна Василівна, старший викладач кафедри теорії та історії педагогіки Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії та історії педагогіки
Протокол від "07" вересня 2016 року №1.

Завідувач кафедри Хоружа Л.Л.

 (Хоружа Л. Л.)
(підпис) (прізвище та ініціали)
" 07 " вересня 20 16 року

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
I. Опис предмета навчальної дисципліни.	6
II. Тематичний план навчальної дисципліни	7
III. Програма	8
<i>Змістовий модуль I. Освіта давніх культур та давніх цивілізацій</i>	8
<i>Змістовий модуль II. Освіта від епохи середньовіччя до XIX століття</i>	9
<i>Змістовий модуль III. Освіта у XIX столітті</i>	11
<i>Змістовий модуль IV. Освіта у XX столітті</i>	13
IV. Навчально-методична карта навчальної дисципліни.	16
V. Плани семінарських занять.	18
VI. Завдання для самостійної роботи	21
VII. Карта самостійної роботи	22
VIII. Система поточного та підсумкового контролю.	23
IX. Методичне забезпечення курсу	25
IX. Методи навчання	25
XI. Орієнтовний перелік питань до екзамену	26
XII. Рекомендовані джерела.	28
Основні.	28
Додаткові.	28

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Історія педагогіки» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою теорії та історії педагогіки на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів відповідно до навчального плану для всіх напрямів підготовки денної форми навчання.

Програма визначає обсяги знань, які повинен здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, освітньо-професійної програми підготовки, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Історія педагогіки», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

«Історія педагогіки» є складовою частиною дисциплін нормативного циклу. Її вивчення передбачає розв'язання низки *завдань* професійної підготовки фахівців, змісті курсу історії педагогіки розкриваються якісні зміни розвитку педагогічної думки та шкільної практики, чітко прослідковується боротьба консервативних й прогресивних ідей та тенденцій. Саме тому при висвітленні педагогічних концепцій минулого необхідно концентрувати увагу на елементах нового педагогічної спадщини, що сприяло розвитку прогресивної педагогічної думки. Особливо важливо показати, як школа та педагогіка відповідали потребам суспільного розвитку, як процес розвитку педагогічної науки у цілому впливав на теорію й практику виховання та навчання молоді, як саме нові педагогічні ідеї впливали на шкільну практику, яким чином досягнення педагогічної практики відображувалися у педагогічній теорії. У навчальній програмі не пропонується вивчення біографій окремих представників педагогічної думки, але передбачається, що при характеристиці тих чи інших концепцій та теорій будуть сповіщатися і найбільш важливі факти із життя та діяльності їх творців. Програмою передбачено виклад історії педагогіки у тісному зв'язку із історією розвитку людського суспільства, тобто суспільно-економічними формаціями.

Покликання історика педагогіки не може обмежуватися функцією історіографа, який збирає і описує найвизначніші здобутки минулого, гідні доручення до актуального діалогу сьогодення. Історик педагогіки має не лише репрезентувати здобутки педагогічної спадщини, а й покликаний дослідити процес зміни парадигм, систем, концепцій, бачень, прагнень, пріоритетів тощо у контексті історичних реалій та перетворень, у нерозривній єдності із змінами у суспільно-політичному та соціально-економічному житті цивілізацій, геополітичних регіонів, країн; науковими відкриттями та винаходами, змінами релігійних течій та уявлень, філософськими модифікаціями тощо.

Мета вивчення курсу передбачає формування у студентів системи знань щодо основних етапів розвитку освіти, педагогічної думки та науки, наукового світогляду, педагогічного мислення, знання традицій українського народу з виховання національної свідомості, вироблення творчих умінь застосувати історико-педагогічні знання у практичній діяльності.

Завдання курсу:

- ознайомити майбутніх фахівців із світовим та національним досвідом освіти і культури;
- на основі цього досвіду формувати загальнолюдські цінності, національну свідомість, національну гідність;
- ознайомити з основними педагогічними теоріями навчання і виховання; з педагогічною діяльністю, педагогічними поглядами та педагогічними ідеями видатних діячів минулого і сьогодення;
- сприяти формуванню педагогічного мислення, культури, ерудиції студентів.

У процесі вивчення курсу важливо зосередити увагу на **засвоєнні знань** із таких питань: предмет і завдання історії педагогіки; основні етапи розвитку педагогіки як науки (і культури); методи історико-педагогічних досліджень; внесок видатних педагогів минулого

(як вітчизняної, так і світової педагогіки) в науку, освіту та культуру, їх основні ідеї та праці; історія розвитку національної освіти, національної педагогічної думки; основні тенденції сучасної педагогіки.

Підвищенню ефективності семінарських занять сприятиме передбачене програмою виконання навчально-дослідницьких завдань, зокрема реферативних досліджень з актуальних проблем історії педагогіки.

Під час семінарських занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти **набувають уміння та навички:**

1. Аналізувати політику Української держави щодо розвитку освіти в історичній ретроспективі.

2. Працювати з першоджерелами, архівними матеріалами.

3. Складати структурно-логічні схеми з окремих питань.

4. Робити історико-культурний порівняльний аналіз педагогічних поглядів та педагогічних течій.

5. Систематизувати і класифікувати історико-педагогічні знання, давати об'єктивну оцінку педагогічним поглядам і явищам, аналізувати, спів ставляти теоретичні погляди, процес та явища педагогічної практики, бачити та оцінювати тенденції їх розвитку.

6. Оволодівати навичками ефективної самостійної роботи з першоджерелами, науковою історико-педагогічною літературою, культури усних виступів та ін.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 72 год., із них 16 год. – лекції, 12 год. – семінарські заняття, 4 год. – модульний контроль, 40 год. – самостійна робота.

Вивчення студентами навчальної дисципліни «Історія педагогіки» завершується заліком.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
I. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет: якісні зміни розвитку педагогічної думки та освітньої практики, боротьба консервативних та прогресивних ідей, педагогічні концепції та тенденції.

<i>Дисципліна</i>	<i>Галузь знань, освітньо-кваліфікаційний рівень</i>	<i>Характеристика навчальної дисципліни</i>
<p>Кількість кредитів, відповідних ECTS: <i>2 кредити</i></p> <p>Змістові модулі: <i>4 модулі</i></p> <p>Загальний обсяг дисципліни (години): <i>72 години</i></p> <p>Тижневих годин: <i>2 години</i></p>	<p>Шифр та назва галузі знань 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини</p> <p>Шифр та назва напрямів: 6.010201 Фізичне виховання</p> <p>Освітньо-кваліфікаційний рівень <i>«бакалавр»</i></p>	<p>Цикл нормативних дисциплін (для окремих напрямів – за вибором ВНЗ)</p> <p>Рік підготовки: 3. Семестр: 5.</p> <p>Аудиторні заняття: <i>28 години, з них:</i></p> <p>Лекції: <i>16 годин</i></p> <p>Семінарські заняття: <i>12 годин</i></p> <p>Модульний контроль: <i>4 годин</i></p> <p>Самостійна робота: <i>40години</i></p> <p>Підсумковий модульний контроль: <i>залік</i></p>

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назви розділів теоретичних	Кількість годин					
		Разом	Аудиторні	Лекції	Семинарські заняття	Самостійна робота	Модульний контроль
Змістовий модуль I. ОСВІТА ДАВНІХ КУЛЬТУР ТА ДАВНІХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ							
1	Вступ. Історія педагогіки як наука. Виховання у первісному суспільстві.	7	2	1	1	5	
2	Освіта давніх цивілізацій (Давній Китай, Давня Індія, Давній Єгипет, Міжріччя, Давня Греція, Давній Рим).	8	3	2	1	5	
		15	5	3	2	10	
Змістовий модуль II. ОСВІТА ВІД ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ДО XIX СТОЛІТТЯ							
3	Виховання та школа в епоху раннього середньовіччя.	5	2	1	1	3	
4	Школа і педагогічна думка Київської Русі. Освіта і педагогічна думка епохи Відродження.	8	4	2	2	4	
5	Освіта і педагогічна думка у країнах Європи, Сходу та Північної Америки.	7	2	1	1	3	2
Разом		20	8	4	4	10	2
Змістовий модуль III. ОСВІТА У XVIII – XIX СТОЛІТТІ							
6	Освіта та педагогічна думка в країнах Західної Європи.	10	5	3	2	5	
7	Освіта та педагогічна думка в Україні.	9	4	2	2	5	
Разом		19	9	5	4	10	
Змістовий модуль IV. ОСВІТА У XX СТОЛІТТІ							
8	Реформаторська педагогіка.	6	2	1	1	4	
9	Освіта радянської доби.	6	3	2	1	3	
10.	Національна система освіти. Українські школи та освітні діячі в країнах світу.	6	1	1		3	2
Разом		18	6	4	2	10	2
Разом за навчальним планом		72	28	16	12	40	4

III. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I ОСВІТА ДАВНІХ КУЛЬТУР ТА ДАВНІХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ

Тема 1. Вступ. Історія педагогіки як наука. Виховання у первісному суспільстві (1 год.)

Вступ. Концепції походження виховання. Предмет і завдання історії педагогіки. Принципи побудови і методи дослідження історії педагогіки. Зв'язок розвитку української педагогічної культури із світовим процесом розвитку освіти та виховання. Національні традиції у вихованні. Про джерела вивчення виховання у первісному суспільстві.

Походження виховання, його зв'язок із трудовою діяльністю людей. Наслідування як спосіб виховання та навчання. Становлення виховання як свідомого цілеспрямованого процесу. Характер виховання у первісному суспільстві. Зародження прийомів та організаційних форм виховання.

Виникнення родини. Виховання дітей у родині. Різниця у вихованні хлопчиків та дівчаток. Поєднання домашнього та соціального виховання. Ініціації – ритуальні обряди посвяти у дорослих. Існування общинних центрів молоді – будинків молоді, як прообразу школи.

Виникнення нерівності у вихованні в період розпаду первісного суспільства. Заборона доступу до знань. Існування закритих шкіл.

Виховання у первісному суспільстві на теренах українського народу. Особливості виховання: наслідувальний характер, заборони, роль матері (матріархат), груповий шлюб, материнська школа, чоловічі та жіночі житла як центри формування хлопчиків та дівчаток, родовий характер виховання. Учнівство в умовах роду як формування бійцівських та ремісничих умінь. Роль писемності, вірування, побуту та обрядів у вихованні дітей праукраїнців. Писемність дослов'янського періоду. Введення християнства. Знищення пам'яток дохристиянського періоду.

Матріархальна сім'я. Перехід до патріархального устрою родини у III-II тис. до н. е. Перехід до полігамної патріархальної родини, а потім – до моногамної патріархальної родини. Формування хуторських родових поселень. Родинно-побутова культура українців у дохристиянський та християнський періоди.

Основні поняття теми: виховання, концепції походження виховання: еволюційно-біологічна та психологічна теорія; джерела історії педагогіки; школи, родинне виховання, заборона доступу до знань, трипільська культура, комарівська культура.

Тема 2. Освіта давніх цивілізацій (Давній Китай, Давня Індія, Давній Єгипет, Міжріччя, Давня Греція, Давній Рим) (2 год.)

Генеза виховання і школи у державах Стародавнього Сходу. «Садиби таблиць» (едуби) у стародавній Месопотамії. Закони Хамурапі. Школа у стародавньому Єгипті. Виховання і школа у стародавній Індії. Упанаями. Сімейні та лісові школи. Школа і педагогічна думка стародавнього Китаю. Система шести мистецтв. Вчення Конфуція. Школа і виховання Афіньської держави. Мусичні і гімнастичні школи. Гімнасії і ефебії. Зміст навчання в кожному з цих типів шкіл. Фізичне, розумове, моральне, естетичне виховання дітей. Гінекеї. Спартанська система виховання. Навчання і виховання в агелах. Навчання військової справи і виховання в групах ефебів. Особливості виховання дівчаток. Виховання і освіта в епоху Елінізму. Навчання і виховання в античному Римі. Становлення римської системи виховання. Типи шкіл. Зародження педагогічних ідей у надрах філософії античної Греції і Риму.

Основні поняття теми: клінописання, піктограми, папіруси, манускрипти; «садиби таблиць», школи писців і жерців, рамесеум, ієрогліфи, агели, криптиї, ефебія, калокагатія; гінекея, школи граматистів, кіфаристів, палестри; гімнасія, академія, школи риторів, зиккурат, складове письмо, фізичний розвиток особистості, суспільне виховання,

універсалізм освіти, дидактика, інтелектуальна особистість, елементарні школи, книжкова повинність, риторика, жіноча просвіта, тривіальні школи, риторичні школи, колеції юнацтва, антична освіта, монополія церкви на освіту.

Семінар 1,2. Предмет та завдання історії педагогіки. Основні етапи розвитку педагогічної думки. Становлення виховання в первісному суспільстві. Освіта у давньому світі. Освіта в античному світі (2 год.).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ОСВІТА ВІД ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ДО XIX СТОЛІТТЯ

Тема 3. Виховання та школа в епоху раннього середньовіччя (1 год.)

Основні етапи розвитку культури та педагогічної думки у *Візантії*. Падіння інтересу до античної освіти. Виховання та освіта у Візантії. Візантійський ідеал виховання та освіти – наслідування античної та християнській традиціям. Відсутність монополії церкви на освіту. Монастирське та світське виховання. Ведуча роль релігії у шкільній освіті. Три ступеня освіти: елементарний, середній та вищий. Вплив візантійської культури, просвіти та педагогічної думки на подальший розвиток освіти.

Культура та наука на ранніх етапах розвитку феодалізму. Продовження античних традицій у школі раннього середньовіччя. Церковні школи (VII ст.) закритого та відкритого типу. Формування аскетичного ідеалу виховання. Поширення у школах схоластичного догматичного навчання. Створення міських церковних та нецерковних шкіл. Розвиток церковної культури. Виникнення та розвиток університетів у системі церковних шкіл. Учніство як спосіб освіти та виховання. Лицарське виховання. Особливості виховання хлопчиків та дівчат із знатних родин. Боротьба за світську школу. Виховання та навчання дітей простого люду.

Народна педагогіка як прародителька школи та педагогічної науки. Загальнолюдські аспекти народної педагогіки: життя та здоров'я, шлюб, родина, виховання дітей, соціальний захист, гуманність. Історія етнопедагогіки. Прислів'я, говірки, думи, пісні, звичаї як джерело народної педагогіки. Відображення педагогічних поглядів українців у заповітах, повчаннях, зверненнях.

Основні поняття теми: візантійська культура, церковні школи, аскетичний ідеал виховання, рівні освіти, церковна культура, університет, світська школа, лицарське виховання, етнопедагогіка, козацька педагогіка.

Тема 4. Школа і педагогічна думка Київської Русі. Освіта і педагогічна думка епохи Відродження (2 год.)

Школа та освіта в Київській Русі. Виховання і навчання дітей наших предків. Прийняття християнства на Русі, поширення освіти. Організація шкіл, основні типи шкіл (нижчі школи грамоти та елітарні школи “вчення книжного”, ступені освіти (початкова, вища). Основні педагогічні пам'ятки Київської Русі, їх освітньо-виховне значення. Релігійний характер освіти. Жіноче училище у Києві (1086 р.).

Збірники церковних повчань XII – XIV ст. Формування козацької педагогіки.

Школа і педагогічна думка у XVI – XV ст. Розпад Київської держави. Розвиток школи і освіти у Галицько-Волинському князівстві. Школа та освіта у період литовсько-польського поневолення. Початкові церковні, монастирські школи, мандрівні дяки. Навчання у освітніх центрах Європи. “Часословець”. Видатні діячі української національної педагогіки Павло Русин та Юрій Дрогобич.

Польська колонізація України. Поширення єзуїтських шкіл. Боротьба української аристократії за збереження української культури, підтримка української освіти. Костянтин Острозький, Григорій Ходкевич, Олена Чорторійська-Гороностаї, Ганна Гайська. Збереження українських шкіл при монастирях.

Педагогічна думка і школа епохи Відродження. Пошуки оптимальної програми

навчання та виховання особистості. Педагогічні погляди Ф. Рабле, Т. Мора, Т. Кампанелли, М. Монтеня. Універсалізм та енциклопедизм освіти. Роль природничих наук. Гуманістичний напрямок педагогіки. Критика догматичного та схоластичного навчання.

Школа і педагогічна думка епохи українського Відродження XVI-XVIII ст. Історична зумовленість українського Ренесансу. Розвиток братських, січових, полкових та сотенних козацьких, музичних, дяківських парафіяльних, церковних, монастирських шкіл. Статут Львівської братської школи. Київська братська школа (Іван Борецький). Педагогічна діяльність мандрівних дяків. Вимоги до українських дидактиків. Елементи класно-урочної системи. Українські академії у Острозі (Герасим Смотрицький – 1576), Києві (Петро Могила – 1615) – перші ВНЗ на території східних слов'ян. Навчально-виховний процес у Києво-Могилянській академії. Розвиток наукової педагогіки у XVI – XVII ст. Педагогічні погляди Гізеля, Герасима і Мелетія Смотрицького, С. Полоцького, І. Вишенського, Ф. Прокоповича, К. Ставровецького, П. Беринди та ін. Розвиток козацької системи навчання і виховання.

Основні ступені козацького навчання і виховання. Козацька читанка. Сутність і специфіка козацької педагогіки. Чужинці про стан освіти, виховання, культури в Україні. Вплив здобутків теорії і практики педагогіки України на розвиток школи, освіти у Росії (XVI – XVIII). Ліквідація гетьманщини, втрата Україною державності. Заборона української мови, закриття українських шкіл. Уварівський указ.

Тенденції розвитку шкільної освіти періоду Відродження та нові типи навчальних закладів. Боротьба за демократизацію школи. Опозиція церкви. Зміна масштабів освіти. Освіта як соціальне явище. Зміна змісту освіти. Розвиток закладів початкової освіти. Посилення ролі предметів природничого циклу. Нестача вчителів, погана якість їх підготовки. Елементарні школи. Готський шкільний устав (1642). Повна загальна освіта. Школи класичного типу. Недільні школи для бідних.

Основні поняття теми: школи грамоти, школи вчення книжного, педагогічні пам'ятки, жіноче училище, церковні, монастирські школи, мандрівні дяки, братські школи, січові школи, полкові школи, сотенні козацькі школи, дяківські парафіяльні школи, академія, етнопедагогіка, козацька педагогіка, універсалізм та енциклопедизм освіти, гуманістична педагогіка, догматичне та схоластичне навчання, елементарні школи, школи класичного типу, недільні школи, устав, загальна освіта.

Семинар 3,4. Виховання та освіта Київської Русі. Школа, освіта, педагогічна думка в епоху раннього середньовіччя та Відродження (2 год.).

Тема 5. Освіта і педагогічна думка у країнах Європи, Сходу та Північній Америці в епоху середньовіччя (1 год.)

Реформація та її політика у галузі освіти та виховання. Боротьба за загальне навчання дітей усіх прошарків суспільства. Братські школи як основа реформування навчальних закладів. Педагогічні погляди Еразма Роттердамського та Рудольфа Агріколи. Гимназія Й. Штурма (Страсбург, 1538) – прообраз європейської школи.

Єзуїтська система виховання у період **контрреформації**. Створення загальнодоступних безплатних початкових шкіл. Організація внутрішнього розпорядку єзуїтських шкіл.

Виховання, школа та педагогічна думка у народів Сходу в епоху середньовіччя. Виникнення ісламу та його зв'язок із давньосхідними культурами: сірійською, візантійською, арабською, індійською, перською. Створення арабської писемності на основі арамейського письма. Елементарні школи (куттаби) та духовні середні школи (медресе). Платні школи. Арабські університети – прообрази європейських. Практика навчання та виховання у країнах Близького та Середнього Сходу. Педагогічна думка країн Сходу у епоху середньовіччя. Вивчення духовного спадку античності. Організація культурних центрів – “будинків мудрості” у Багдаді. Педагогічні ідеї вчених-енциклопедистів арабського Сходу та їх вплив на розвиток світової культури. Діяльність Фарабі, Біруні, Ібн Сіна, Газалі.

Виховання та школа у середньовічному Китаї. Розвиток централізованої системи освіти у Китаї (урядові та приватні школи). Створення мережі державних навчальних закладів.

Формування системи державних іспитів на різних рівнях навчання. Впровадження у вищих навчальних закладах вченого ступеня доктора – спеціаліста по науках (XVII ст.).

Виховання та школа у середньовічній Індії. Кастова система освіти у Індії. Розвиток буддійської системи освіти. Учнівство у монастирських школах. Існування мусульманської системи освіти в Індії.

Рух Просвіти у країнах Західної Європи. Виокремлення педагогіки у самостійну галузь наукового знання.

Я. А. Коменський та демократичний рух XVII ст. Педагогічна концепція Коменського як органічна частина його плану перебудови людського суспільства. “Велика дидактика” як підсумок попереднього розвитку світової теорії та практики навчання та виховання. Демократична ідея загальної освіти. Мета виховання. Принцип природовідповідності виховання. Вікова періодизація розвитку дітей за Коменським. Зміст освіти та методи навчання. Організація процесу навчання. Класно-урочна система. Вимоги до уроку. Трудове виховання у школі рідної мови. Моральне виховання та дисципліна у школі. Вимоги до вчителя. “Закони добре організованої школи”. Значення педагогічних поглядів та діяльності Я. А. Коменського для подальшого розвитку педагогіки та школи. Вивчення і використання ним досвіду українських братських шкіл.

Педагогічні ідеї у законодавстві Північної Америки (Т. Джефферсон, Дж. Вашингтон, Б. Франклін). Розвиток системи освіти. Навчальні заклади для негрів. Становлення демократичної школи.

Основні поняття теми: реформація, братські школи, єзуїтська система виховання, куттаби, медресе, будинки мудрості, принцип природо відповідності, класно-урочна система, виробнича праця, станова школа

Семінар 4,5. Освіта і виховання в Західній Європі та на Сході в середні віки. Педагогічні ідеї Я. А. Коменського. Освіта і педагогічна думка у Північній Америці (2 год.).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III ОСВІТА У XVІІІ – XVІХ СТОЛІТТІ

Тема 6. Освіта та педагогічна думка в країнах Західної Європи (3 год.)

Педагогічна думка Англії. Д. Беллерс про трудове виховання. Ідея поєднання навчання із виробничою працею, підготовки молоді до професійної діяльності. Педагогічна концепція Д. Локка. Мета та завдання виховання. Виховання та навчання джентльмена. Зміст та методи виховання. Погляди Д. Локка на роль фізичної праці. Проект організації шкіл для дітей трудівників.

Педагогічна думка Німеччини (Ф. Вольф, І. Г. Базедов, Й. Г. Кампе). Боротьба за світську освіту, посилення ролі природничих наук, відмова від станової школи.

Педагогічна думка Франції у боротьбі за демократичну школу. Ш. Монтескьє та його програма перебудови системи освіти. Погляди Ф. Вольтера на роль освіти у житті суспільства. “Енциклопедія” та її роль у формуванні цілей виховання. Педагогічні ідеї Д. Дідро та К. Гельвеція. Роль середовища, спадковості та виховання у формуванні особистості. Концепція природного загальнолюдського виховання ***Ж.-Ж. Руссо***. Педагогічний роман “Еміль, або про виховання”. Періодизація життя дитини. Теорія вільного виховання. Принцип природовідповідності. Особливості виховання та навчання у кожний віковий період розвитку. Розробка проблем народної освіти у період французької революції кінця XVІІІ ст. Плани Ж. А. Кондорсе, М. Лепелетьє, Ш. Талейрана. Проекти загальної та професійно-технічної освіти.

Формування класичної педагогіки Нового часу. Психологічне обґрунтування навчально-виховного процесу. Розвиток теорій соціального виховання. Становлення

національних шкільних систем.

Педагогічні ідеї у філософії (І. Кант, К. Маркс, Г. Спенсер, Ф. Ніцше).

Й. Г. Песталоцці – засновник народної школи. Ідея розвиваючого навчання. Теорія елементарної освіти. Внесок Песталоцці у розробку дидактики та методики початкової освіти. Зміст та методи морального виховання. Навчання та праця у педагогічному досвіді Песталоцці.

Послідовники Песталоцці у Німеччині. Педагогічна теорія **Й. Ф. Гербарта**. Увага до гімназичної освіти. Розвиток загальної педагогіки. Сутність та методологічні засади педагогічної науки. Ідея виховуючого навчання. Гербартіанська дидактика. Двобічний характер процесу навчання. Методи навчання.

Ф. В. А. Дістервег та його дидактичне вчення. Увага до проблем народної школи. Праця Дістервега “Настанови до освіти німецьких вчителів”. Принципи природовідповідності та культуровідповідності. Розробка проблем розвиваючого навчання. Принципи та правила навчання. Вимоги до вчителя та його підготовки.

Педагогічні погляди **Р. Оуена** на виховання та формування характеру дитини. Соціально-педагогічний досвід Р. Оуена в общинах Нью-Гармоні (США) та Гармоні-Холл (Англія).

Основні поняття теми: виробнича праця, станова школа, енциклопедія, концепція природного загальнолюдського виховання, загальна та професійно-технічна освіта, недільні школи, університети, природовідповідність, культуровідповідність, класична педагогіка Нового часу, теорії соціального виховання, народна школа, елементарна освіта, ідея виховуючого навчання, гербартіанська педагогіка.

Семінар 6. Освіта, школа та педагогіка в країнах Західної Європи в XVIII – XIX столітті (2 год.).

Тема 7. Освіта та педагогічна думка в Україні XVIII – XIX століття (2 год.)

Освітня діяльність і педагогічні погляди **Г. Сковороди** як основоположника теорії національного виховання. Ідея природного виховання. Народність виховання. Традиції етнопедагогіки в творчості Г.Сковороди, його концепція людини, природи, щастя. Педагогічні ідеї творів «Вдячний Еродій», «Убогий жайворонок», збірок «Сад божественних пісень» та ін. Погляди на моральне та розумове виховання. Принцип природовідповідності виховання («сродна праця»). Погляди на вчителя, його особистість. Необхідність застосування ідей Сковороди у сучасній національній школі.

Розвиток школи й педагогіки на Закарпатті. Ужгород, Мукачів як центри освіти. Австро-угорське поневолення. Перехід навчальних закладів на угорську мову. **Педагогічні погляди та діяльність О. В. Духновича.** Підручники для народних шкіл. Підручник з теорії та практики навчання та виховання молоді. Вимоги до вчителів. Система виховання за О. В. Духновичем.

Українська педагогіка та шкільництво на Галичині. Руйнація національної школи. Рух Олекси Довбуша та Івана Бойчука. Австро-угорське поневолення. Відродження у 1774 р. системи шкільництва. Відміна обов’язкового початкового навчання (1812). Боротьба за навчання на українській мові.

Педагогічні погляди Т. Г. Шевченка, М. І. Костомарова, П. О. Куліша. Освітньо-виховні ідеали Т. Г. Шевченка. Т. Г. Шевченко про народну школу та освіту. Ідеї морального, розумового, трудового виховання у творах Шевченка. Особистість педагога. Український буквар Шевченка. Значення внеску Т. Г. Шевченка у формування української національної системи виховання.

Освітня політика Кирило-Мефодієвського братства, просвітницька діяльність М. І. Костомарова та П. О. Куліша. Боротьба за національну систему освіти та виховання. Роль рідної мови. “Грамматика” О. П. Куліша.

Педагогічні ідеї М. І. Пирогова як попечителя Одеського і Київського навчальних округів. Ідея загальнолюдського виховання у статті «Питання життя». Проблеми дидактики.

Дисципліна. *Педагогічна діяльність М. І. Костомарова*, його боротьба за національну школу, навчання і виховання дітей рідною мовою. Просвітницькі і освітні ідеї “Книги буття українського народу”. *Просвітницька і педагогічна діяльність М. П. Драгоманова*, його педагогічні погляди, боротьба за українську національну систему виховання, навчання дітей рідною мовою. *Педагогічна діяльність Б. Д. Грінченка*. Використання народної педагогіки. Виховне значення творів для дітей. Б. Грінченко про вплив рідної мови на розвиток та виховання дитини.

Видатний вітчизняний педагог К. Д. Ушинський. Педагогічна діяльність К. Д. Ушинського. Розробка принципу народності виховання. “Про народність у громадському вихованні”. “Рідне слово”. Педагогіка як наука і мистецтво виховання. “Про користь педагогічної літератури”. Розвиток педагогічної психології. Дидактичні погляди К. Д. Ушинського. Освітнє і виховне значення праці в житті людини. “Праця в її психічному і виховному значенні”. Вимоги до уроку і вчителя. “Три елементи школи”. “Людина як предмет виховання”. Ідеї К. Д. Ушинського і відродження національної школи.

Основні поняття теми: національне виховання, природне виховання, просвіта, народність, громадське та громадянське виховання, природа відповідність, колегіуми.
Семінар 7. Освіта, школа та педагогіка в Україні в XVIII – XIX столітті (2 год.).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV ОСВІТА У XX СТОЛІТТІ

Тема 8. Реформаторська педагогіка (1 год.)

Полемика навколо шкільництва. Освіта як запорука прогресу суспільства, гарант соціальної стабільності. Ідея державної централізованої системи освіти (Західна Європа) та системи місцевої освіти (США). Право людини на освіту. Нові принципи участі церкви у шкільній справі. Ідея обов'язкової початкової освіти. Класична і реальна освіта. Розвиток шкільного законодавства.

Розвиток психології та педагогіки як науки. Вимоги суспільства до рівня знань учнів. Формування центрів світової педагогічної громадськості: Ліга нового виховання, Міжнародне Бюро Просвіти. Формування національних педагогічних об'єднань. Критика шкільних систем та педагогічних теорій (гербартианство, спенсеріанство). Основні педагогічні течії: педагогічний традиціоналізм та реформаторська педагогіка.

Традиціоналізм. Соціальна педагогіка (Е. Дюркгейм), релігійна педагогіка (Ж. Марітен, Р. Штайнер). Марксистська педагогіка (ідея всебічного та гармонійного розвитку особистості, трудове виховання та навчання. Фашистська педагогіка (расово-біологічна теорія виховання, авторитаризм).

Педагогічні ідеї та концепції реформаторської педагогіки: педоцентризм, вільне виховання, експериментальна педагогіка, прагматистська педагогіка, педагогіка особистості, функціональна педагогіка, виховання засобами мистецтва, трудове навчання та виховання.

Особливості національних систем освіти (короткий огляд). Пошуки нових типів закладів освіти. Формування системи професійної освіти молоді.

Традиціоналізм. Раціоналістична модель освіти. Феноменологічний напрямок у педагогіці. Розвиток соціальної педагогіки. Біопсихологічний напрямок у педагогіці. Гуманістична педагогіка. Полемика з проблем виховання та політики (виховання на політико-ідеологічних засадах). Полікультурне та інтернаціональне виховання. Ідея демократичної системи освіти. Проблема гарантій прав людини на освіту. Проблема забезпечення обов'язкової освіти. Диверсифікація (диференціація) освіти.

Основні поняття теми: централізована система освіти, системи місцевої освіти, класична і реальна освіта, традиціоналізм і реформаторська педагогіка, соціальна педагогіка, релігійна педагогіка, марксистська педагогіка, фашистська педагогіка, расово-біологічна

теорія виховання, авторитаризм, педоцентризм, вільне виховання, експериментальна педагогіка, прагматистська педагогіка, педагогіка особистості, функціональна педагогіка, феноменологічний напрям. Соціальна педагогіка, біопсихологічний напрям, полі культурне виховання, диверсифікація освіти.

Тема 9. Освіта початку ХХ століття та радянської доби (2 год.)

Розвиток українського шкільництва у часи УНР, Гетьманату, Директорії (1917-1919). Створення національної школи та шкіл для національних меншин. Проекти Міністерства освіти та Уряду УНР – концепція національної освіти. Українізація школи всіх ступенів.

І. І. Огієнко – фундатор українського шкільництва. Аналіз підручників. Проблема впровадження української мови. Словники української мови. М. С. Грушевський про українську школу. Громадянське виховання. Роль гуманітарних дисциплін у змісті освіти.

Педагогічна діяльність С. Ф. Русової. С. Русова як організатор освіти, фундатор жіночого руху на Україні. Критика школи та шкільних порядків. Проблеми дошкільного виховання у творах С. Русової.

Г. Г. Ващенко про національне виховання української молоді. Дослідження з історії педагогіки. Проблеми виховання молоді. Громадянське виховання. Концепція системи національного виховання. “Виховний ідеал”.

Перші документи про школу. «Положення про єдину трудову школу УРСР (1919), Декларація Наркомосу УРСР «Про соціальне виховання дітей» (1920). Система народної освіти радянської України, навчальні програми, форми організації навчання. Введення російської мови як другої основної. Українізація школи у 1923 р. після XII з'їзду ВКП(б). Обов'язкова і безплатна початкова освіта. Реформація змісту шкільної освіти в УРСР. Організація продуктивної праці учнів. Перший навчальний план 1920 р. Комплексні програми початкової школи. Лабораторно-бригадний метод навчання. Метод проектів. Реформи 1931-1936 рр. Критика програм 20-х років ХХ ст.

Суперечності в розвитку школи і педагогіки та наслідки постанов ЦК ВКП(б) про школу, педагогічну науку у 1931-1936 роках. Репресії 1933-1939 рр. Уніфікація школи. Руйнування української та інших національних систем виховання. Витіснення з навчально-виховного процесу народного світогляду, народної моралі. Ідеологізація навчально-виховного процесу. Заборона на поширення педагогічних поглядів національного спрямування (Г. Ващенко, С. Русова, Я. Чепіга, П. Холодний). Постанова ЦК ВКП(б) “Про педологічні переключення в системі наркомпросів”.

Знищення української школи у Західній Україні. Полонізація шкіл та університетів. Організація приватного українського шкільництва. Педагогічні товариства “Рідна школа” та “Просвіта”. Румунізація шкіл на Буковині.

Педагогічна діяльність та педагогічні ідеї А. С. Макаренка. Соціально-політичні умови педагогічної діяльності А. С. Макаренка. Розвиток соціальної педагогіки та теорії виховання. Теорія формування учнівського колективу, основні закони його розвитку. “Педагогічна поема”. Поєднання навчання із трудовим вихованням, продуктивною працею учнів. Формування педагогічної майстерності вчителя. “Педагогіка індивідуальної дії”, “Деякі висновки з мого педагогічного досвіду”. Проблеми сімейного виховання. “Книга для батьків”. Лекції для батьків. Неоднозначність сучасної оцінки педагогічної спадщини А. С. Макаренка, його внеску у розвиток національної школи і педагогіки.

Система виховання радянської школи. Провідні ідеї: колективізм, інтернаціоналізм, патріотизм, атеїзм. Евакуація вищих навчальних закладів, руйнування шкіл, знищення педагогічних кадрів у роки Великої Вітчизняної війни. Посилення русифікації у 1946 р. Перегляд змісту освіти у школі. Ідеологізація освіти. Посилення формалізму у системі освіти. Моральний кодекс будівників комунізму як концепція системи виховання (1961 р.). Виховання всебічно і гармонійно розвиненої особистості як мета виховання. Розвиток системи дошкільної, професійно-технічної та вищої освіти.

Педагогічна діяльність В. О. Сухомлинського. Народна педагогіка – основа творчої спадщини Сухомлинського. Дидактичні погляди. Система виховної роботи Павлівської середньої школи Кіровоградщини. Питання морального, трудового і естетичного виховання. Проблеми виховання патріота, громадянина України. Формування особистості на культурно-історичних традиціях рідного народу. Роль рідної мови в навчанні, вихованні і розвитку дітей. Шляхи виховання творчої особистості. В. Сухомлинський про єдність родинного і шкільного виховання. Сімейне виховання і батьківській авторитет. «Батьківська педагогіка», «Сто порад учителеві», «Серце віддаю дітям». Значення педагогічної спадщини В. Сухомлинського.

Стан освіти, школи та педагогічної думки в Україні у 70-90 рр. ХХ ст. Розвиток дошкільного виховання. Заорганізованість закладів освіти. Розвиток педагогічної науки. Проблеми вищої школи. Криза освіти. Рух педагогів-новаторів за реформування системи освіти. Авторські школи. Сахнівська школа академіка О. А. Захаренка.

Основні поняття теми: обов'язковість і безплатність освіти, продуктивна праця учнів, лабораторно-бригадний метод, уніфікація систем освіти, ідеологізація, педологія, криза освіти, авторські школи.

Семинар 8. Освіта кінця ХІХ – ХХ століття (2 год.).

Тема 10. Національна система освіти. Українські школи та освітні діячі в країнах світу (1 год.)

Шкільні системи світу. Розширення мережі шкільних закладів. Проблема світського характеру навчання та її вирішення у різних країнах світу. Зниження якості навчання. Введення механізму державного контролю за діяльністю навчальних закладів освіти. Розвиток педагогічної освіти. Школа – пріоритетний об'єкт фінансування.

Національна школа та національна система виховання у період будівництва незалежної України. Руйнування тоталітаризму. Гуманізація, демократизація та гуманітаризація школи. Відродження національної школи та національної системи виховання у період будівництва незалежної України. Відродження позицій народної педагогіки у педагогічній науці. Закон “Про освіту”. Розвиток національної системи освіти. Формування навчальних закладів нового типу: ліцеїв, гімназій, колегіумів.

Українські школи та освітні діячі в країнах світу. Формування українських діаспор у країнах світу: Канаді, США, Австралії, Латинській Америці (50 країн, біля 6 млн. осіб). Формування освітніх закладів та культурних центрів діаспорою з метою збереження або відновлення української мови та культури. Створення координуючих органів: Світова Координаційна Виховно-Освітня Рада, Спілки Українських вчителів тощо.

Основні поняття теми: концепція національної освіти, українізація, громадянське виховання, навчальні заклади нового типу, діаспори.

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Історія педагогіки»

Разом: 72 год., лекції – 16 год., семінарські заняття – 12 год., самостійна робота – 40 год., модульний контроль – 4 год.

Тиждень					
Модулі	Змістовий модуль I		Змістовий модуль II		
Назва модуля	Освіта давніх культур та давніх цивілізацій		Освіта від епохи середньовіччя до XIX ст.		
Кількість балів за модуль					
Лекції	1 год.	2 год.	1 год.	2 год.	1 год.
Теми лекцій	Вступ. Історія педагогіки як наука. Виховання у первісному суспільстві	Освіта давніх цивілізацій (Давній Китай, давня Індія, Давній Єгипет, Міжріччя, Давня Греція, Давній Рим)	Виховання та школа в епоху раннього середньовіччя	Школа і педагогічна думка Київської Русі. Освіта і педагогічна думка епохи Відродження	Освіта і педагогічна думка в країнах Європи, Сходу та Північної Америки в епоху середньовіччя
Семінари	2 год.		2 год.	2 год.	
Теми семінарських занять	Предмет та завдання історії педагогіки. Основні етапи розвитку педагогічної думки. Становлення виховання у первісному суспільстві. Освіта у давньому світі. Освіта в античному світі		Виховання та освіта Київської Русі. Школа, освіта, педагогічна думка в епоху раннього середньовіччя та Відродження	Освіта і виховання в Західній Європі та на Сході в середні віки. Педагогічні ідеї Я.А.Коменського. Освіта і педагогічна думка у Північній Америці	
Самостійна робота	опрацювання першоджерел		опрацювання першоджерел		
ІНДЗ	есе		дослідження (персоналії або історичні періоди)		
Поточний контроль			Модульна робота 1 (тести)		
Підсумковий контроль	Залік				

НМКД «Історія педагогіки» (прод.)

Разом: 72 год., лекції – 16 год., семінарські заняття – 12 год., самостійна робота – 40 год., модульний контроль – 4 год.

Тиждень					
Модулі	Змістовий модуль III		Змістовий модуль IV		
Назва модуля	Освіта у XVIII – XIX столітті		Освіта у XX столітті		
Кількість балів за модуль					
Лекції	3 год.	2 год.	1 год.	2 год.	1 год.
Теми лекцій	Освіта та педагогічна думка в країнах Західної Європи XVIII – XIX ст.	Освіта та педагогічна думка в Україні XVIII – XIX ст.	Реформаторська педагогіка	Освіта початку XX століття та радянської доби	Національна система освіти. Українська школа та освітні діячі в країнах світу
Семінари	2 год.	2 год.	2 год.		
Теми семінарських занять	Освіта, школа та педагогіка в країнах Західної Європи XVIII – XIX ст.	Освіта, школа та педагогіка в Україні XVIII – XIX ст.	Освіта кінця XIX – XX століття		
Самостійна робота	опрацювання першоджерел		опрацювання першоджерел		
ІНДЗ	дослідження (персоналії)				
Поточний контроль			Модульна робота 2 (тести)		
Підсумковий контроль	залік				

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ОСВІТА ДАВНІХ КУЛЬТУР ТА ДАВНІХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ *Семінар 1,2.*

ТЕМА: Предмет і завдання історії педагогіки. Основні етапи розвитку педагогічної думки. Становлення виховання у первісному суспільстві. Освіта у давньому світі. Освіта в античному світі (2 год.).

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Історія педагогіки як галузь педагогічного знання. Історія педагогіки як наука і як навчальна дисципліни. Відмінність та подібність. Предмет та об'єкт історії педагогіки.
2. Завдання історії педагогіки. Методологічна база історії педагогіки.
3. Зародження виховання в первісному суспільстві.
4. Навчання та виховання в епоху палеоліту.
5. Навчання та виховання в епоху трипільської культури.
6. Сім'я та родинне виховання з найдавніших часів до сьогодення.
7. Освіта, педагогічна думка у Давньому Китаї.
8. Освіта, педагогічна думка у Давньому Єгипті.
9. Освіта, педагогічна думка у Давній Індії.
10. Освіта, педагогічна думка в країнах Міжріччя.
11. Зародження писемності в умовах єгетської культури. Виховання та освіта в архаїчній Греції (IX – VIII ст. до н.е.).
12. Афіньська система виховання.
13. Спартанська система виховання.
14. Вищі навчальні заклади Давньої Греції (Лікей, Академія, Кіносарг).
15. Педагогічні ідеї прогресивних діячів Давньої Греції.
16. Розвиток та поширення грецької системи освіти та виховання в епоху еллінізму.
17. Освіта та виховання в Давньому Римі.
18. Педагогічні ідеї прогресивних діячів Давнього Риму.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Навчальна дискусія.

Модульний контроль

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ОСВІТА В ЕПОХУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ *Семінар 3,4.*

ТЕМА: Виховання та освіта Київської Русі. Освіта та педагогічна думка в епоху раннього середньовіччя та Відродження (2 год.)

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Освіта та виховання в Візантії.
2. Педагогічні ідеї прогресивних діячів Візантії.
3. Вплив церкви на шкільну справу.
4. Лицарське виховання.
5. Педагогічні ідеї епохи Відродження (Італія, Франція, Англія, Німеччина, Іспанія). Загальна характеристика.
6. Школа і освіта в Київській Русі.

7. Українське шкільництво в XIV – XV столітті.
8. Педагогічна діяльність П. Русина і Ю. Дрогобича.
9. Освітня політика уряду Литовського князівства та Речі Посполитої в Україні.
10. Братські школи: створення, розвиток, значення.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Навчальна дискусія.

Семинар 4,5.

**ТЕМА: Освіта та педагогічна думка в Західній Європі та на Сході в середні віки.
Педагогічні ідеї Я.А. Коменського. Освіта і педагогічна думка у Північній Америці
(2 год.)**

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

11. Реформація, її вплив на освіту та виховання.
12. Єзуїтська система виховання і освіти.
13. Освіта в Російській державі (XIV – XVII ст.). Домострой.
14. Педагогічні погляди соціалістів (Т. Мор та ін.).
15. Педагогічні погляди гуманістів.
16. Педагогічні ідеї В. Ратке (Німеччина).
17. Я. А. Коменський – видатний педагог історії та сучасності.
18. Ідея пансофії в педагогічній спадщині Я. А. Коменського.
19. Вікова періодизація та відповідність шкільної системи Я. А. Коменського віковій періодизації.
20. Класно-урочна система.
21. Принципи навчання за Я. А. Коменським.
22. Острозька Академія: її значення в історії становлення вищої освіти України.
23. Києво-Могилянська Академія.
24. Навчальні заклади України XV – XVII століття: школи, колегії.
25. Освіта та виховання в Росії у XVII столітті. Загальна характеристика.
Реформаторська діяльність Петра Першого в галузі освіти.
26. Становлення світської освіти. Діяльність Л. Ф. Магніцького, В. М. Татіщева та М. В. Ломоносова.
27. Козацька педагогіка.
28. Просвітницько-педагогічна діяльність у країнах Сходу.
29. Просвітницько-педагогічна діяльність у США.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Навчальна дискусія.

Модульний контроль

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III ОСВІТА У XVIII – XIX СТОЛІТТІ

Семинар 6.

**ТЕМА: Освіта, школа та педагогіка в країнах Західної Європи
у XVIII – XIX століттях (2 год.)**

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Освіта та виховання в Англії та Франції. Загальна характеристика.
2. Проект трудового коледжа Д. Беллєрса.

3. Белл-Ланкастерська система навчання.
 4. Теорія «чистої дошки» Д. Локка.
 5. Особливості виховання «джентельмена» за Д. Локком.
 6. Теорія «вільного виховання» Ж.-Ж. Руссо.
 7. Педагогічні ідеї Д. Дідро.
 8. Педагогічні ідеї Й. Г. Песталоцці. Ідея «елементарної освіти».
 9. Педагогічні ідеї Й. Ф. Гербарта. Зв'язок педагогічної теорії з психологією.
 10. Педагогічні ідеї Ф. А. В. Дістервега. Вікова періодизація. Дидактичні правила.
 11. Педагогічні ідеї Г. Спенсера.
- II. Перевірка виконання самостійної роботи.
- III. Навчальна дискусія.

Семінар 7.

ТЕМА: Освіта, школа та педагогіка в Україні у XVIII – XIX століттях (2 год.)

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Педагогічні погляди Г. Сковороди.
2. Розвиток школи і педагогіки на Закарпатті.
3. Педагогічні погляди О. Духновича.
4. Розвиток школи і педагогіки в Галичині.
5. Розвиток школи і педагогіки на Буковині.
6. Педагогічна діяльність М. І. Пірогова.
7. Педагогічні ідеї К. Д. Ушинського.
8. Освітній рух у XIX столітті. Загальні тенденції.
9. Педагогічні погляди:
 1. Л. Українки
 2. І. Франка
 3. Т. Шевченка
 4. П. Куліша
 5. М. Костомарова
 6. Т. Лубенця
 7. Ю. Федьковича
 8. М. Драгоманова
 9. Б. Грінченка
10. Навчальні заклади України.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Навчальна дискусія.

Модульний контроль

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III ОСВІТА У XX СТОЛІТТІ

Семінар 8.

ТЕМА: Освіта кінця XIX – XX століття (2 год.)

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Реформаторська педагогіка. Утопічний соціалізм (Р. Оуен, К. А. Сен-Симон, Ф. Фур'є), комуністичні ідеї (К. Маркс, Ф. Енгельс), позитивізм (О. Конт, Г. Спенсер), педоцентризм (Е. Кей, М. Монтессорі), експериментальна педагогіка

- (Е. Мейман, В. Лай, Е. Торндайк), прагматизм (Д. Дьюї), метод проектів (У. Кілпатрік), есенціалізм (У. Беглі), ідея трудової школи (Р. Зейдель, Г. Кершенштейнер), педагогіка дії (В. Лай), відкриття «нових шкіл».
2. Шкільна освіта ХІХ – початку ХХ століття.
 3. Розвиток українського шкільництва за часів УНР.
 4. Педагогічні погляди:
 1. І. Огієнка
 2. М. Грушевського
 3. Г. Ващенко
 4. С. Русової
 5. Х. Алчевської
 5. Розвиток української освіти після встановлення радянської влади. Створення трудових шкіл.
 6. Уніфікація систем освіти України та Росії. Реформи 20 – 30-х років.
 7. Педагогічні погляди: Г. Гринька, М. Скрипника, Я. Ряппа.
 8. Українське шкільництво у довоєнні часи.
 9. Педагогічна діяльність В. Сороки-Росинського, А. Макаренка.
 10. Розвиток системи освіти у 50 – 80-і роки.
 11. Педагогічна діяльність В. Сухомлинського.
 12. Криза освітньої системи кінця 80-х – початку 90-х років.
- II. Перевірка виконання самостійної роботи.
 III. Навчальна дискусія.
Модульний контроль

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ПЕРЕЛІК ПЕРШОДЖЕРЕЛ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І.

ОСВІТА ДАВНІХ КУЛЬТУР ТА ДАВНІХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ (10 ГОД.)

1. Демокріт «Фрагменти про виховання».
2. Платон «Держава».
3. Арістотель «Політика».
4. Марк Фабій Квінтіліан «Про виховання оратора».

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ.

ОСВІТА ВІД ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ДО ХІХ СТОЛІТТЯ (10 ГОД.)

1. Володимир Мономах «Повчання дітям».
2. Домострой.
3. Томмазо Кампанелла «Місто Сонця».
4. Франсуа Рабле «Гаргантюа і Пантагрюель».
5. Мішель Монтень «Досліди».
6. Ян Амос Коменський «Велика дидактика».

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІІ

ОСВІТА У ХVІІІ – ХІХ СТОЛІТТЯХ (10 ГОД.)

1. Григорій Сковорода «Вдячний Єродій».
2. Памфіл Юркевич «Виховні аспекти».
3. Джон Беллерс «Пропозиції щодо організації трудового коледжу всіх корисних ремесел та сільського господарства».

4. Джон Локк «Думки про виховання».
5. Жан-Жак Руссо «Еміль, або про виховання».
6. Дені Дідро «План університету».
7. Йоган Генріх Песталоцці «Лебедина пісня».
8. Йоган Фрідріх Гербарт «Загальна педагогіка».
9. Фрідріх Вільгельм Адольф Дістервег «Керівництво до навчання німецьких вчителів».
10. Олександр Духнович «Народна педагогія на користь учителів та училищ сільських».
11. Костянтин Ушинський «Про народність у громадському вихованні»; «Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології».
12. Іван Франко «Наші народні школи і їх потреби».
13. Борис Грінченко «На безпросветном пути. Об украинской школе».

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III ОСВІТА У XX СТОЛІТТІ (10 ГОД.)

1. Роберт Оуен «Новий погляд на суспільство».
2. Георг Кершенштейнер «Школа майбутнього – школа роботи».
3. Джон Дьюї «Школа і суспільство».
4. Вільгельм Август Лай «Школа дії».
5. Михайло Грушевський «Колишня освіта і теперішня темнота».
6. Яків Чепіга «Самовиховання вчителя».
7. Іван Огієнко «Наука про рідномовні обов'язки».
8. Софія Русова «Дидактика».
9. Григорій Ващенко «Загальні методи навчання».
10. Антон Макаренко «Педагогічна поема»; «Деякі висновки з мого досвіду».
11. Василь Сухомлинський «Сто порад вчителю»; «Серце віддаю дітям».
12. Олександр Захаренко «Школа над Россю».

Карту самостійної роботи, де визначено форми академічного контролю, успішність (бали) і термін виконання самостійної роботи студентами, подано у вигляді табл. 6.1.

Таблиця 6.1

VII. КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (семестр)
Тема 1. ОСВІТА ДАВНІХ КУЛЬТУР ТА ДАВНІХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ	Семінарське заняття, ПМК	5	5
Тема 2. ОСВІТА ВІД ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ДО XIX СТОЛІТТЯ	Семінарське заняття, ПМК	5	5
Тема 3. ОСВІТА У XVIII – XIX СТОЛІТТЯХ	Семінарське заняття, ПМК	5	5
Тема 4. ОСВІТА У XX СТОЛІТТІ	Семінарське заняття, ПМК	5	5
Разом: 40 год.	Разом: 20 балів		

VIII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

Навчальні досягнення студентів з дисципліни «Історія педагогіки» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 8.1, табл. 8.2.

Таблиця 8.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

<i>№ п/п</i>	<i>Вид діяльності</i>	<i>Кількість рейтингових балів</i>
1.	Відвідування лекційних та семінарських занять	8+6
2.	Відповіді на семінарських заняттях	60
3.	Модульні контрольні роботи (1, 2)	50
4.	Самостійна робота	20
	Підсумковий рейтинговий бал	124

Коефіцієнт перерахунку

$$124 : 100 = 1,24$$

Розрахунок балів подано з урахуванням можливості студенту взяти участь в обговоренні визначених програмою питань семінарських занять з навчальної дисципліни не менше ніж 80 % із запрограмованих навчальних занять.

Таблиця 8.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

<i>Підсумкова кількість балів (max – 100)</i>	<i>Оцінка за 4-бальною шкалою</i>	<i>Оцінка за шкалою ECTS</i>
1 – 34	«незадовільно» (з обов'язковим повторним курсом)	F
35 – 59	«незадовільно» (з можливістю повторного складання)	FX
60 – 68	«достатньо»	E
69 – 74	«задовільно»	D
75 – 81	«добре»	C
82 – 89	«дуже добре»	B
90 – 100	«відмінно»	A

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл. 8.3.

Таблиця 8.3

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу по-верхова, фрагментарна, що зумовлюється початково-вими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, практичних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі тестового виконання завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Розподіл балів за модулями не подаємо, оскільки студентам надається можливість обирати, з яких модулів вони представлятимуть проекти та першоджерела.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

IX. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ підручники; хрестоматії;
- ✓ навчальні, навчально-методичні посібники;
- ✓ електронні ресурси;
- ✓ навчальна програма;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ тестові завдання для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- ✓ методичний комплект щодо розробки віртуального музею;
- ✓ роздатковий матеріал.

X. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) за джерелом інформації:

- *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

2) за логікою передачі і сприймання навчальної інформації:

- індуктивні,
- дедуктивні,
- традиційні,
- аналітичні,
- синтетичні.

3) за ступенем самостійності мислення:

- репродуктивні,
- пошукові,
- дослідницькі.

4) за ступенем керування навчальною діяльністю:

- під керівництвом викладача;
- самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) методи стимулювання інтересу до навчання:

- навчальні дискусії;
- створення ситуації пізнавальної новизни;
- створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

XI. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

Питання загального характеру:

1. Предмет, завдання, методи та джерела історії педагогіки.
2. Розвиток виховання за первісного суспільства.
3. Розвиток освіти і виховання у Давньому світі (Міжріччя, Мала Азія, Африка, Давня Греція, Давній Рим, Давній Схід, Візантія та ін.).
4. Педагогічні погляди філософів Давнього світу.
5. Розвиток освіти і виховання у феодальному суспільстві.
6. Розвиток світського, схоластичного та монастирського навчання.
7. Розвиток освіти і виховання за часів реформації та контрреформації. Єзуїтська освіта.
8. Розвиток освіти і виховання в епоху Відродження.
9. Педагогічні погляди просвітників епохи Відродження.
10. Становлення педагогіки як науки (теорія Я. А. Коменського).
11. Французька педагогічна думка (VIII – XIX ст.).
12. Німецька педагогічна думка (VIII – XIX ст.).
13. Англійська педагогічна думка (VIII – XIX ст.).
14. Розвиток освіти і виховання США.
15. Реформаторська педагогіка.
16. Освіта і виховання в Російській імперії.
17. Радянська система освіти: загальна характеристика.
18. Розвиток освіти і виховання за часів стародавніх українських поселень.
19. Розвиток освіти і виховання за часів Київської Русі.
20. Розвиток освіти і виховання за часів Литовського князівства та Речі Посполитої.
21. Українське відродження.
22. Феномен козацької педагогіки.
23. Створення колегіумів в Україні.
24. Народна педагогіка.
25. Духовна педагогіка.
26. Розвиток освіти і виховання за часів УНР, Гетьманату, Директорії.
27. Розвиток освіти і виховання в УСРР у 20-х рр. XX століття.
28. Уніфікація систем освіти України і Росії: передумови, наслідки.
29. Розвиток освіти і виховання у повоєнний період.
30. Загальна характеристика періодів стагнації в освіті.

Педагогічні погляди філософів, педагогів, просвітників:

1. Педагогічні ідеї Аристотеля, Демокрита, Платона, Геракліта, Сократа, Ксенофонта, Плутарха, Антисфена, Епікура, Зенона та інших давньогрецьких філософів.
2. Педагогічні ідеї Цицерона, Сенеки, Квінтіліана.
3. Педагогічні ідеї Т. Мора.
4. Педагогічні ідеї В. Ратке.
5. Класно-урочна система, пансофія, шкільна система за Я. А. Коменським.
6. Емпірико-сенсуалістична концепція та теорія «чистої дошки» Дж. Локка.
7. Ідея «вільного виховання» (за Ж.-Ж. Руссо).
8. Педагогічні ідеї Б. Франкліна, Т. Джефферсона та Т. Пейна.
9. Теорія «елементарного навчання» Й. Песталоцці.
10. Педагогічні ідеї Г. Спенсера.
11. Педагогічні ідеї соціалістів-утопістів (Р. Оуен, К. Сен-Сімон, Ф. Фур'є).
12. Педагогічні ідеї К. Маркса та Ф. Енгельса.
13. Педагогічні ідеї М. І. Пірогова.
14. Педагогічні ідеї Л. М. Толстого.
15. Педагогічні ідеї С. Т. Шацького.

16. Педагогічні ідеї Н. К. Крупської.
17. Педагогічні ідеї А. В. Луначарського.
18. Педагогічні ідеї П. П. Блонського.
19. Педагогічні ідеї В. Мономаха.
20. Педагогічні ідеї П. Русина.
21. Педагогічні ідеї Ю. Дрогобича.
22. Педагогічні ідеї Л. Українки.
23. Педагогічні ідеї Т. Шевченка.
24. Педагогічні ідеї М. Костомарова.
25. Педагогічні ідеї П. Куліша.
26. Педагогічні ідеї М. Драгоманова.
27. Педагогічні ідеї Г. Гринька.
28. Педагогічні ідеї М. Скрипника.
29. Педагогічні ідеї Х. Алчевської.
30. Педагогічні ідеї Я. Ряппа.
31. Педагогічні ідеї Ю. Федьковича.
32. Педагогічні ідеї Т. Лубенця.
33. Педагогічні ідеї В. Вернадського.

Першоджерела:

1. Томмазо Кампалелла «Місто сонця».
2. Франсуа Рабле «Гаргантюа і Пантагрюель».
3. Мішель Монтень «Досліди».
4. Ян Амос Коменський «Велика дидактика».
5. Джон Локк «Думки про виховання».
6. Джон Беллерс «Пропозиції щодо організації трудового колледжу всіх корисних ремесел та сільського господарства».
7. Жан-Жак Руссо «Еміль, або Про виховання».
8. Д.Дідро«План університету/школи публічного викладання наук для Російського уряду».
9. Йоганн Песталоцці «Лебедина пісня».
10. Йоганн Гербарт «Загальна педагогіка».
11. Фрідріх Вільгельм Адольф Дістервег «Керівництво до освіти німецьких вчителів».
12. Роберт Оуен «Новий погляд на суспільство».
13. Георг Кершенштейнер «Школа майбутнього – школа праці».
14. Джон Дьюї «Школа і суспільство».
15. Вільгельм Лай «Школа дії».
16. Г. С. Сковорода «Вдячний Єродій».
17. О. В. Духнович «Народна педагогія».
18. П. Д. Юркевич «Курс общей педагогике с приложениями».
19. К. Д. Ушинський «Про народність у громадському вихованні».
20. К. Д. Ушинський «Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології».
21. І. Я. Франко «Наші народні школи і їх потреби».
22. Б. Д. Грінченко «На безпросветном пути. Об украинской школе».
23. М. С. Грушевський «Колишня освіта і теперішня темнота».
24. Я. Ф. Чепіга «Самовиховання вчителя».
25. І. І. Огієнко «Наука про рідномовні обов'язки».
26. С. Ф. Русова «Дидактика».
27. Г. Г. Ващенко «Загальні методи навчання».
28. А. С. Макаренко «Деякі висновки з мого педагогічного досвіду».
29. В. О. Сухомлинський «Сто порад вчителю».
30. В. О. Сухомлинський «Серце віддаю дітям».

XII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. *Артемова Л.В.* Історія педагогіки України : Підручник. – К. : Либідь, 2006. – 424 с.
2. *Історія зарубіжної педагогіки.* Хрестоматія: Навчальний посібник / Заг. ред. Є.І. Коваленко – Київ, Центр навчальної літератури, 2006. – 664 с.
3. *Історія української школи і педагогіки:* Хрестоматія / Упоряд. О.О. Любар; За ред. В.Г. Кременя. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – 766с.
4. *Левківський М.В.* Історія педагогіки. Видання 2-е, доповнене. Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 376с.
5. *Левківський М.В.* Історія педагогіки. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 190 с.
6. *Любар О.О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Т.* Історія української школи і педагогіки: Навч. посіб. / за ред. О.О. Любара. – К.: Т-во «знання», КОО, 2003. – 450с.
7. *Медвідь Л.А.* Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні: Навч. Посіб. – К.: Вікар, 2003.- 335 с.
8. *Москаленко А.М.* Вивчення курсу «Історія педагогіки» у вищих педагогічних навчальних закладах. Модуль 1. «Історія педагогіки України»: навчально-методичний посібник – К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2005. – 228с.
9. *Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні.* /За ред. М.Д.Ярмаченка. – К., 1991.
10. *Сбруєва А.А. Рисіна М.Ю.* Історія педагогіки у схемах, картках, діаграмах: навчальний посібник. – Суми: СумДПУ, 2000.
11. *Сисоєва С.О., Соколова І.В.* Нариси з історії розвитку педагогічної думки : Навч. посібник. – К. : Центр навч. літ-ри, 2003. – 308 с.
12. *Джуринский А.* История педагогики: Учебн. пос. для студентов пед. вузов – М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2000. – 432с.

Додаткова література:

1. *Вашенко Г.Г.* – видатний педагог національного відродження України: Зб. наук. праць / Відп. ред. : С. П. Архипова, О. П. Савченко, В. В. Тихолоз. – Черкаси : ЧДУ, 2003. – 166 с.
2. *Грабовський П.А.* Дещо про освіту на Україні // Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / Упор. О.О.Любар. – К. : Знання, 2003. – С. 351-353.
3. *Гончаренко С.* Український педагогічний словник. – К. : Либідь, 1997. – 276 с.
4. *Джон Д'юї.* Демократія і освіта. – Львів : Літопис, 2003. – 294 с.
5. *Животенко-Піанков А.* Педагогічно-просвітницька праця Бориса Грінченка. – К. : Просвіта, 1999. – 176 с.
6. *Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України ; головний ред. В.К. Кремень.* – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
7. *История зарубежной дошкольной педагогики : Хрестоматія : Учеб. пособие / Сост. С. Ф. Егоров, С. В. Лыков, Л. М. Волобуева и др. / Под ред. С. Ф. Егорова.* – М. : Академия, 2000. – 440 с.
8. *Капранова В.А.* Сравнительная педагогика. Школа и образование за рубежом : учебное пособие / В.А. Капранова. – Минск : Новое знание, 2004. – 222 с.
9. *Коджасипова Г.М., Коджасипов А.Ю.* Педагогический словарь : Для студ. высших и средних пед. учеб. заведений. – М. : Флинта : Моск. псих.-соц. ин-т, 1998. – 204 с.
10. *Коваленко С.* Софія Русова: педагог-просвітитель, державний діяч, вчений // Рідна школа. 2000. - №8. - С. 35-38.
11. *Коменский Я.А., Локк Д., Руссо Ж.-Ж., Песталоцци И.Г.* Педагогическое наследие./ Сост. В.М.Кларин, А.Н.Джуринский. – М., 1988.

12. *Круглашов А.М.* Михайло Драгоманов про історичну долю та завдання освіти на Україні // Рад. шк. – 1991. – №8.
13. Лузан П.Г. Історія педагогіки та освіти в Україні : навчальний посібник / П.Г. Лузан, О.В. Васюк, О.М. Бернова. – К. : НАУ, 2006. – 302 с.
14. Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина XIX – XX ст.) : Хрестоматія / Упоряд. : Л. Д. Березівська та ін.; Наук. ред. О. В. Сухомлинська. – К. : Наук. світ, 2003. – 418 с.
15. «Мрії, вистраждані життям...» : до 145-ї річниці з дня народження Б. Д. Грінченка : кол. монографія (у двох част.) : Ч. 1 / В. О. Огнев'юк, Н. М. Гупан, Н. П. Дічек [та ін.]. – К. : КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2009. – 260 с.
16. «Мрії, вистраждані життям...» : до 145-ї річниці з дня народження Б. Д. Грінченка : кол. монографія (у двох част.) : Ч. 2 / В. О. Огнев'юк, Н. М. Гупан, Н. П. Дічек [та ін.]. – К. : КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2009. – 168 с.
17. Нариси з історії розвитку педагогічної думки : навчальний посібник. – К. : Центр навч. літ-ри, 2003. – 308 с.
18. *Народна педагогіка: світовий досвід* /Укладач А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. «Знання-Прес». – 2003. – 134с.
19. *Олексєєва О.* Виховання французьких учнів як громадян європейської інтеграції // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2002. Вип. 4. – С.174-180.
20. *Пшеврацька О.* Мудрість влади педагога: Проблеми особистості педагога у психолого-педагогічній спадщині В.Сухомлинського та С.Русової. //Світло. – 1999. - №1. – С. 5-10.
21. *Савченко О.* Реформування змісту шкільної освіти у контексті педагогічної спадщини Василя Сухомлинського //Поч.. школа. – 1999. №9. – С. 1-4.
22. *Третьяков В.* Погляди Платона на проблеми виховання // Рідна школа. – 1993. – №9. – С. 74-75.
23. *Хижняк З.І.* Маньківський В.К. Історія Києво-Могилянської академії. – К.: Видавничий дім «КМ Академія», 2003. – 184с.
24. Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки / О.В. Васюк, І.В. Сопівник. – К. : ДАКККіМ, 2010.– 600 с.
25. *Чепіга (Зеленкевич) Я.Ф.* Вибрані педагогічні твори : Навчальний посібник / Упор., науковий редактор Л. Д. Березівська / Інститут педагогіки АПН України. – Харків : «ОВС», 2006. – 328 с.
26. *Френе С.* Избранные педагогические сочинения. –М., 1990.

Робоча програма навчального курсу

"ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ"

Розробник:

Терентьєва Наталія Олександрівна, кандадат педагогічних наук, доцент.

Укладач:

Леонтєва Інна Василівна, старший викладач кафедри теорії та історії педагогіки
Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка.